

PAPER DETAILS

TITLE: Mülteci Kavramı İle İlgili Ulusal Tez Merkezi'nde Yer Alan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Bibliyometrik Analizi

AUTHORS: Aleyna Topal Sahintürk

PAGES: 57-76

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3633941>

Mülteci Kavramı İle İlgili Ulusal Tez Merkezi'nde Yer Alan Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Bibliyometrik Analizi

Aleyna TOPAL ŞAHİNTÜRK^{ID}

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Erzurum, Türkiye

Bibliometric Analysis of Master's and Phd Thesis on the Concept of Refugee Located in the National Thesis Center

ÖZ

Bu çalışma uluslararası göç yazınının temel taşlarından biri olan mülteci kavramı üzerine yoğunlaşmaktadır. Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan, yüksek lisans ve doktora tezleri farklı bir bakış açısıyla değerlendirip veri tabanında bulunan tez çalışmalarının bibliyometrik analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda 10 Ağustos 2022 tarihli mülteci kavramını kapsayan 970 yüksek lisans ve 163 doktora tezi yıl, konu, tezlerin yapıldıkları üniversiteler, üniversite tipi, akademik ünvan, erişim durumu, sayfa aralıkları, örnek olay, WUR ana bilim dalı, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, araştırma yöntemi ve dil başlıkları altında incelenmiştir. Araştırmada kullanılan veriler doküman incelemesi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz yapılırken Microsoft Excel ve MAXQDA2020 Nitel Veri Analizi programından yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Bibliyometrik Analiz, Nicel Veri Analizi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları

ABSTRACT

This study focuses on the concept of refugees, which is one of the cornerstones of the international migration literature. The study evaluates master's and doctoral theses in the National Thesis Center from a different point of view and aims to make a bibliometric analysis of the thesis studies in the database. Between December 10, 2022, and August 10, 2022, 970 master's and 163 doctoral theses covering the concept of refugees were examined under the headings of year, subject, universities where the theses were made, university type, academic title, access status, page spacing, case study, World University Rankings main branch, United Nations Sustainable Development Goals, research method, and language. The study data were analyzed using the document analysis technique. Microsoft Excel and MAXQDA 2020 qualitative data analysis program were used for the analysis.

Keywords: Refugees, Bibliometric analysis, Quantitative data analysis, Sustainable Development Goal

Giriş

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri insanlar farklı sebeplerle yer değiştirmek zorunda kalmışlardır. Göç başlığı adı altında toplanan bu yer değiştirme eylemi geçmişten günümüze devam eden dinamik bir harekettir. Göçü etkileyen nedenler olmakla birlikte bu nedenler siyasi, sosyal, ekonomik, coğrafi veya psikolojik kaynaklı olabilmektedirler. Özellikle son yirmi yıl içerisinde yakın coğrafyada artan olayların varlığı ile uluslararası göç olgusu ve kavramları dünyada olduğu kadar ülke içerisinde de popüler bir alan olarak sıkça varlığını göstermektedir. Özellikle 2010 yılı Arap Baharı ve sonrasında ortaya çıkan Suriye İç Savaşı bölgedeki insan hareketliliğini artırmış olup Avrupa'ya geçişte bir köprü görevi gören Türkiye bu hareketlilikten en fazla etkilenen ülkelerin başında yer almaktadır. Göçmenlerin/sığınmacıların bir kısmı hareketlilikleri esnasında Türkiye'yi transit bir geçiş noktası olarak kullanırken, diğer kısmı ise hedef ülke olarak görüp ülkeye yerleşme kararı almıştır. Böylece ülke içerisinde uluslararası göç olgusu ve özellikle mülteci kavramı üzerinde farklı disiplinlerde ve alanlarda çalışmalar yapmaya duyulan ilgi artmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezi içerisinde yer alan mülteci kavramı üzerine yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri ele alındığında artan ilgi somut bir şekilde gözlemlenmektedir.

Bu makale 17.01.2023 tarihinde Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında sunulmuş olan seminer çalışmasının genişletilmiş halidir.

This article is an extended version of the seminar paper presented on 17.01.2023 within the scope of Atatürk University Institute of Social Sciences International Relations Master's Program with Thesis.

Geliş Tarihi/Received: 05.10.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 07.11.2023

Yayın Tarihi/Publication Date: 29.12.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Aleyna TOPAL ŞAHİNTÜRK
E-mail: aleyna110813@gmail.com

Cite this article as: Topal Şahintürk, A. (2023). Mülteci kavramı ile ilgili ulusal tez merkezi'nde yer alan Yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik analizi. *Journal of International Relations Studies*, 3(2), 57-76.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

İdare Başkanlığı, t.y.-b). Türkiye, Cenevre Sözleşmesine taraf olmanın getirisi olarak Avrupa'dan gelen ve sığınma talep eden bireylerin sığınma talepleri kabul edilen bireylere mülteci statüsü verebilmektedir. Avrupa dışından gelen bireyler ise şartlı mülteci statüsü almaktadır.

Uluslararası göç yazınında mülteci kavramı farklı disiplinlerde çalışma alanı olarak dikkat çekmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de uluslararası göç olgusuna yönelik çalışmalar artmakta ve bu doğrultuda yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Türkiye bulunduğu coğrafik konum nedeniyle göç yolları üzerinde olup, çevre ülkelerde sosyal, siyasi ve ekonomik nedenli oluşan hareketliliklerde ön plana çıkabilmektedir bu durum Şekil 1'de İki Vaka Modeli ile gösterilmektedir. Bu hareketliliklerin etkisiyle ülke içerisinde uluslararası göç ve mülteci yazını ile ilgili olarak çalışma yapan araştırmacı sayısı artmaktadır.

Bibliyometrik Analiz

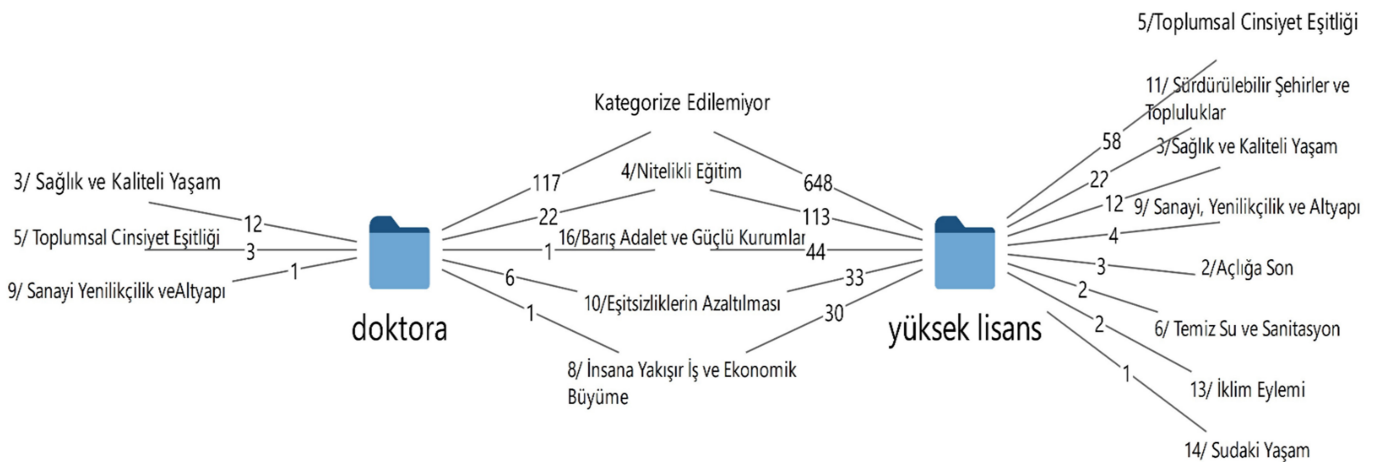
Nicel bir araştırma yöntemi olan bibliyometrik analiz; biblio (kitap) ve metrics (ölçme ve bilim) kelimelerin birleşimi ile meydana gelmektedir (Sengupta, 1992). Nitel yöntemlerle yazılmış yayınların veya belgelerin matematiksel ve istatistiksel yollarla nicelik analizini yapmaya yarayan yöntemdir (Al & Tonta, 2004). Bibliyometrik analiz metodu araştırma konusu olarak belirlenmiş bulunan belgelerin ya da yayınların istenilen kategorilere göre sınıflandırılmasında ve çalışma alanının belirlenmesinde kolaylık sağlamaktadır. Araştırmacıların en son gelişmeleri matematiksel ve istatistiksel olarak takip etmelerine olanak tanımaktadır. Bibliyometrik analiz tekniği son dönemlerde çokça kullanılan bir teknik olmasına karşın ilk olarak XIX. yy. sonrası artan yayınların organizasyonun sağlanması ve denetlenmesi gereksinimiyle ortaya çıkmıştır. Bu durum doğru yayın ve bilgi ölçmeye yönelik matematiksel ve istatistiksel araştırma yöntemlerini uygulamaya konulma ihtiyacı doğurmuştur (Yılmaz, 1999). Bibliyometrik analiz kapsamında çalışmacı kendi veri setlerini oluşturabilmekte, ortaya konulmuş araştırma kaynaklarının ortak ve farklı yönlerini kolaylıkla belirleyebilmektedir. Bu bağlamda çalışma kapsamında mülteci kavramı içeren tezlerin bibliyometrik açıdan analizi için Ulusal Tez Merkezi veri tabanı olarak belirlenmiş olup, veri tabanında yer alan yüksek lisans ve doktora tezleri analiz edilerek veri setleri oluşturulmuştur.

Araştırma Tasarımı

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Model nicel ve nitel verilerin analizi sağlamak amacıyla karma araştırma yöntemi üzerinden bibliyometrik analiz tekniğinden istifade edilmiştir. Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan tezler üzerinden 'Göç', 'Uluslararası Göç', 'Mülteci' kombinasyonları denenerak yapılan tarama sonucu 10 Ağustos 2022 itibarı ile tez adı, özet ve içerikte yer alan 'Mülteci' olgusu içeren 1173 yüksek lisans ve doktora tezi araştırmaya konu edilmiştir. Konu edilen mülteci olgusuna dair 985 yüksek lisans, 188 doktora tezi bulunmuştur. Veri tabanında bulunan tezlerin mülteci olgusu ile doğrudan bağlantılı olmasına dikkat edilmiştir. Nitel verilerle elde edilen bulgular, nicel verilere dönüştürülmeden önce detaylı içerik taraması yapılmış olup bibliyometrik analize dahil edilebilecek mülteci olgusu ile doğrudan bağlantılı 970 yüksek lisans ve 163 doktora tezi olduğunu saptanmıştır. Tezlerin özetleri ve içerikleri incelenerek kodlamaya hazır veri setleri oluşturulmuştur.

Veri Setleri	f	Yüzde
Yüksek Lisans	970	85,62
Doktora	163	14,38
Toplam	1133	100,00

Analizler yapılırken Microsoft Excel ve MAXQDA 2020 Nitel Veri Analizi programlarından yararlanılarak frekans (f) analizleri yapılmış ve elde edilen veriler sayısallaştırılarak araştırma sorularına cevaplar aranmıştır. Bu kapsamda 'Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan mülteci olgusu ile ilgili yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri bibliyometrik açıdan nasıl farklılaşmaktadır?' sorusu çalışmanın yanıtlamayı amaçladığı temel araştırma sorusu olarak belirlenmiştir.

Şekil 1.
İki Vaka Modeli.

Bu soru daha sonra bibliyometrik özellikler bağlamında şu ikincil sorulara dönüştürülmüştür;

- Mülteci olgusu içeren tezlerin yayımlandıkları yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren erişim durumuna göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin sayfa aralıklarına göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin konulara göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin örnek olaya göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin araştırma perspektifine göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin araştırma yöntemine göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin üniversite tiplerine göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin Times Higher Education web sitesi World University Rankings (WUR) çalışmasına istinaden oluşturulan anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uyum dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin danışmanların akademik unvanlarına göre dağılımı nasıldır?
- Mülteci olgusu içeren tezlerin dillere göre dağılımı nasıldır?
- Bu sorular verilerin kodlanması ve analiz sürecinde yol gösterici olmuştur?

Bulgular

Çalışmadan elde edilen bulgular Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan yüksek lisans ve doktora tezleri veri tabanları için ayrı ayrı verilmiştir.

Yüksek Lisans Tezlerine Dair Bulgular

Tezlerin yıllara göre dağılımını içeren Tablo 1 incelendiğinde 1994–2022 arası 970 tez bulunmaktadır. 1994 yılında mülteci olgusu içeren sadece bir tez yapılmışken; 1997–2000 yılları arasında 7 tez çalışması akademiye kazandırılmıştır. 2000 yılı ve sonrası dönemde ise mülteci olgusu üzerine yapılan çalışmaların arttığı gözlemlenmiştir. Artışın nedeni olarak; uluslararası göç yolları üzerinde yer alan Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu coğrafyanın siyasal karışıklıklar ve savaşlar ile boğuşması ve bunun sonucu olarak çevre ülkelerden aldığı kitlesel göç dalgalarının etkileri gösterilebilir. Mülteci olgusu içeren çalışmalar 2010 yılı ve sonrası itibarıyla artmış, son 12 yılda yapılan tezlerde yükseliş trendi devam etmiştir. 2010 yılında Ortadoğu'da başlayan Arap Baharı ile bölgedeki otoriter rejimlerin yıkılması ve yıkılan rejimlerin yerine demokratik bir sistemin getirilemeyişi ile insanların vatanlarını terk etmek durumunda kalması, 2011 yılı itibarıyla ise Suriye kaynaklı sorunların varlığı Türkiye içerisindeki sığınmacı sayısının artmasına neden olmuştur, 2021 yılında ABD'nin Afganistan'dan çekilmesi ve 2022'de Rusya-Ukrayna savaşı bilim insanlarının bu konuya daha da fazla ilgi göstermesini kaçınılmaz kılmıştır.

Tablo 2'ye bakıldığında tezler Türkçe, İngilizce ve diğer (Almanca, Fransızca, Arapça) dillerinde yazılmıştır. Türkçe 704 tez ve %72,58 oranla ilk sırada yer alırken, İngilizce 256 tez ve %26,39 oranla ikinci sırada olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun sebebi olarak Türkçe programların/ana bilim dallarının ağırlıklı olması gösterilebilir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere 970 tezin önemli bir kısmının 662 (%68,25) tez ile 101–200 sayfa aralığında olduğu görülmüştür. Diğerlerine bakıldığında 205 (%21,13) tezin 100 sayfa ve altı, 91 (%9,38) tezin 201–301 sayfa aralığı ve 12 (%1,24) tezin ise 301 ve üzeri sayfa aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4'te incelemeye konu edilen 943 (%97,22) teze açık erişim mevcuttur. Diğer tarafta 27 (%2,78) tezin erişim kısıtı mevcuttur.

İncelemeye dâhil edilen tezler kullanılan araştırma yöntemleri açısından değerlendirildiğinde Tablo 5'te gösterildiği gibi mülteci kavramı içeren 788 tezin %81,24 oranla nitel bir yöntemle, 119 tezin %12,27 ile nicel yöntemle ve 39 tezin %4,02 ile karma (Nicel ve nitel yöntemler karışımı) metotla oluşturulduğu anlaşılmıştır. Analize dahil edilen 24 tezin ise araştırma yöntemine dair bulgular tespit edilememiştir.

Mülteci olgusuna ilişkin yapılan Tablo 6'ya göre 745 tez örnek olay (case study) içermekte olup 220 tez ise örnek olay kapsamında kaleme alınmamıştır. Tespit edilemeyen 5 tezin ise erişim durumu engeli bulunmaktadır.

Ulusal Tez Merkezli analizde mülteci olgusunu ele alınarak ortaya konulan çalışmalar Tablo 7'de araştırma perspektifleri açısından Kuramsal perspektifli, Göçmen perspektifli, Devlet perspektifli ve Diğer (hiçbir kritere uymayan) olarak dört ana başlık etrafında değerlendirilmiştir. Ancak ortaya konulan çalışmaların sadece bu dört perspektifte çalışılmadığı içerikleri incelendiğinde ikili ve üçlü perspektiflerle de çalışmaların bulunduğu tespit edilmiştir. 970 mülteci olgusu içeren yüksek lisans tezlerinden 300 tezin ikili (Teori/Göçmen, Devlet/Teori, Devlet/Göçmen) perspektifle, 28 tezin üçlü (Devlet/Teori/Göçmen) perspektifle çalışıldığı görülmüştür. Mülteci olgusu 267 tez ve %27,53 oranla Teori, 238 tez ve %24,54 oranla Göçmen ve 152 tez %15,67 oranla Teori/ Göçmen perspektifiyle ortaya konmakta olup erişim kısıtı nedeniyle beş tezin araştırma perspektifine dair bilgilere ulaşılamamıştır.

Ulusal Tez Merkezi'nde mülteci olgusuna yönelik yapılan inceleme sonucu Tablo 8'e göre araştırmaya dâhil edilen 970 tezin 695'i %71,65 devlet üniversitelerinde; kalan 275 tezin ise %28,35 oranla vakıf üniversitelerinde kayıtlı araştırmacılar tarafından tamamlanmıştır.

Tablo 9'da mülteci olgusunun üniversitelere göre çalışma durumuna bakıldığında; ilk beş sırada Hacettepe Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi yer almaktadır. Adı geçen üniversitelerde yapılan çalışmalar 970 tez içerisinde %20,62'lik kısma denk gelmektedir. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi, göç çalışmaları ve mülteci olgusu üzerine yapılan çalışma sayısını artıran ön önemli nedenlerin başında yer almaktadır. İstanbul ve Ankara'daki üniversitelerde bu konuları çalışma oranı fazla iken, taşra sayılan yerlerdeki üniversitelerde çalışma oranı daha düşük

Tablo 1.
Yüksek Lisans Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

	f	Yüzde
2022	53	5,46
2021	144	14,85
2020	129	13,30
2019	256	26,39
2018	111	11,44
2017	82	8,45
2016	35	3,61
2015	36	3,71
2014	13	1,34
2013	10	1,03
2012	14	1,44
2011	10	1,03
2010	16	1,65
2009	11	1,13
2008	6	0,62
2007	9	0,93
2006	5	0,52
2005	5	0,52
2004	7	0,72
2003	2	0,21
2002	4	0,41
2001	4	0,41
2000	1	0,10
1999	4	0,41
1998	1	0,10
1997	1	0,10
1994	1	0,10
TOPLAM	970	100,00

Tablo 2.
Yüksek Lisans Tezlerinin Yazım Dil Tercihleri

	f	Yüzde
Türkçe	704	72,58
İngilizce	256	26,39
Diğer	10	1,03
TOPLAM	970	100,00

Tablo 3.
Yüksek Lisans Tezlerinin Sayfa Aralığı

	f	Yüzde
<100	205	21,13
101–200	662	68,25
201–300	91	9,38
301>	12	1,24
TOPLAM	970	100,00

Tablo 4.
Yüksek Lisans Tezlerinin Erişim Durumu

	<i>f</i>	Yüzde
Evet	943	97,22
Hayır	27	2,78
TOPLAM	970	100,00

Tablo 5.
Yüksek Lisans Tezlerinin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

	<i>f</i>	Yüzde
Nitel	788	81,24
Nicel	119	12,27
Karma	39	4,02
Tespit Edilemedi	24	2,47
TOPLAM	970	100,00

Tablo 6.
Yüksek Lisans Tezlerinin İçerdikleri Örnek Olaya Göre Dağılımı

	<i>f</i>	Yüzde
Evet	745	76,80
Hayır	220	22,68
Tespit Edilemedi	5	0,52
TOPLAM	970	100,00

Tablo 7.
Yüksek Lisans Tezlerinin Araştırma Perspektifine Göre Dağılımı

	<i>f</i>	Yüzde
Teori	267	27,53
Göçmen	238	24,54
Teori/Göçmen	152	15,67
Devlet/Teori	118	12,16
Devlet	84	8,66
Diğer	48	4,95
Devlet/Göçmen	30	3,09
Devlet/Teori/Göçmen	28	2,89
Tespit Edilemedi	5	0,52
TOPLAM	970	100,00

Tablo 8.
Yüksek Lisans Tezlerinin Üniversitenin Kurumsal Yapısına Göre Dağılımı

	<i>f</i>	Yüzde
Devlet	695	71,65
Vakıf	275	28,35
TOPLAM	970	100,00

bir seviyededir. Bahsi geçen üniversitelerde lisansüstü öğrenci sayısının fazla oluşu da bu konudaki tez sayısının artışını doğrudan etkilemiştir denilebilir.

Tablo 10'a göre mülteci olgusu üzerine yapılan analizde 970 tezin 348'inin araştırmacılara danışmanlık eden unvanı Dr. Öğretim Üyesi olurken; 297 teze danışmanlık eden unvan Doç. Dr. ve 325'in tezin yazımında araştırmacıların danışmanı Prof. Dr. ünvanı taşımaktadırlar.

Tablo 9.
Yüksek Lisans Tezlerinin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımı

	f	Yüzde
Hacettepe Üniversitesi	45	4,64
Marmara Üniversitesi	43	4,43
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	43	4,43
İstanbul Bilgi Üniversitesi	35	3,61
Ankara Üniversitesi	34	3,51
İstanbul Üniversitesi	32	3,30
Dokuz Eylül Üniversitesi	25	2,58
Gazi Üniversitesi	24	2,47
Süleyman Demirel Üniversitesi	23	2,37
Üsküdar Üniversitesi	22	2,27
Gaziantep Üniversitesi	21	2,16
Boğaziçi Üniversitesi	19	1,96
Sakarya Üniversitesi	19	1,96
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	17	1,75
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	17	1,75
İstanbul Aydın Üniversitesi	16	1,65
Selçuk Üniversitesi	15	1,55
İstanbul Ticaret Üniversitesi	15	1,55
Bahçeşehir Üniversitesi	15	1,55
Kocaeli Üniversitesi	15	1,55
Sabancı Üniversitesi	14	1,44
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	12	1,24
Anadolu Üniversitesi	12	1,24
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	11	1,13
Trakya Üniversitesi	10	1,03
İzmir Ekonomi Üniversitesi	10	1,03
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	9	0,93
İstanbul Teknik Üniversitesi	9	0,93
Bursa Uludağ Üniversitesi	9	0,93
Kırıkkale Üniversitesi	9	0,93
Koç Üniversitesi	8	0,82
Başkent Üniversitesi	8	0,82
İstanbul Arel Üniversitesi	8	0,82
Yıldız Teknik Üniversitesi	8	0,82
Yeditepe Üniversitesi	8	0,82
Yalova Üniversitesi	8	0,82
Akdeniz Üniversitesi	8	0,82
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	7	0,72
Polis Akademisi	7	0,72
İnönü Üniversitesi	7	0,72
Karabük Üniversitesi	7	0,72
İbn Haldun Üniversitesi	7	0,72
Çağ Üniversitesi	7	0,72
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	7	0,72
Ufuk Üniversitesi	6	0,62
Çukurova Üniversitesi	6	0,62
Karadeniz Teknik Üniversitesi	6	0,62

(Continued)

Tablo 9.
Yüksek Lisans Tezlerinin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımı (Continued)

	f	Yüzde
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	6	0,62
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	6	0,62
Harran Üniversitesi	6	0,62
Beykent Üniversitesi	6	0,62
Türk-Alman Üniversitesi	6	0,62
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	6	0,62
Necmettin Erbakan Üniversitesi	6	0,62
Galatasaray Üniversitesi	6	0,62
Fırat Üniversitesi	6	0,62
Ege Üniversitesi	6	0,62
Kadir Has Üniversitesi	5	0,52
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	5	0,52
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	5	0,52
Atatürk Üniversitesi	5	0,52
Haliç Üniversitesi	5	0,52
Erciyes Üniversitesi	5	0,52
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	5	0,52
Karamanoğlu Mehmet bey Üniversitesi	5	0,52
Niğantaşı Üniversitesi	4	0,41
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	4	0,41
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	4	0,41
Maltepe Üniversitesi	4	0,41
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	4	0,41
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	4	0,41
İstanbul Şehir Üniversitesi	4	0,41
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	4	0,41
Kastamonu Üniversitesi	3	0,31
Düzce Üniversitesi	3	0,31
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	3	0,31
Mustafa Kemal Üniversitesi	3	0,31
Atılım Üniversitesi	3	0,31
TED Üniversitesi	3	0,31
Uludağ Üniversitesi	3	0,31
Harp Akademileri Komutanlığı	3	0,31
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	3	0,31
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	3	0,31
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	3	0,31
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	3	0,31
Yaşar Üniversitesi	2	0,21
Mardin Artuklu Üniversitesi	2	0,21
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	2	0,21
Celal Bayar Üniversitesi	2	0,21
İstanbul Okan Üniversitesi	2	0,21
Bozok Üniversitesi	2	0,21
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2	0,21
Giresun Üniversitesi	2	0,21
Gebze Teknik Üniversitesi	2	0,21

(Continued)

Tablo 9.
Yüksek Lisans Tezlerinin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımı (Continued)

	f	Yüzde
İstanbul Kültür Üniversitesi	2	0,21
Batman Üniversitesi	2	0,21
İstanbul Gelişim Üniversitesi	2	0,21
Balıkesir Üniversitesi	2	0,21
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	2	0,21
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	2	0,21
Yeni Yüzyıl Üniversitesi	2	0,21
Trabzon Üniversitesi	2	0,21
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	2	0,21
Kilis 7 Aralık Üniversitesi	2	0,21
Hitit Üniversitesi	2	0,21
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	2	0,21
Altınbaş Üniversitesi	2	0,21
Dicle Üniversitesi	2	0,21
Adıyaman Üniversitesi	2	0,21
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	0,10
Muğla Üniversitesi	1	0,10
Bursa Teknik Üniversitesi	1	0,10
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	0,10
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	1	0,10
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	0,10
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	1	0,10
Fatih Üniversitesi	1	0,10
Siirt Üniversitesi	1	0,10
Milli Savunma Üniversitesi	1	0,10
Mersin Üniversitesi	1	0,10
Bartın Üniversitesi	1	0,10
Niğde Üniversitesi	1	0,10
İstanbul Medipol Üniversitesi	1	0,10
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,10
Dumlupınar Üniversitesi	1	0,10
Turgut Özal Üniversitesi	1	0,10
Pamukkale Üniversitesi	1	0,10
Özyeğin Üniversitesi	1	0,10
Çankırı Karatekin Üniversitesi	1	0,10
Çankaya Üniversitesi	1	0,10
Muş Alparslan Üniversitesi	1	0,10
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	1	0,10
Aksaray Üniversitesi	1	0,10
Cumhuriyet Üniversitesi	1	0,10
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi	1	0,10
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1	0,10
Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,10
Celal Bayar Üniversitesi	1	0,10
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi	1	0,10
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	0,10
TOPLAM	970	100,00

Tablo 10.
Yüksek Lisans Tezlerinin Danışman Ünvanına Göre Dağılımı

	<i>f</i>	Yüzde
DR. ÖĞR.ÜYESİ	348	35,88
DOÇ. DR.	297	30,62
PROF.DR	325	33,51
TOPLAM	970	100,00

Times Higher Education web sitesinin World University Rankings (WUR) çalışmasına istinaden oluşturulan ana bilim dalları üzerinden bir analiz yapılmaktadır. Veri tabanı olarak kullanılan Ulusal Tez Merkezi üzerinde yer alan ana bilim dalları bu çalışmaya göre yeniden uyarlanıp, çalışma çerçevesinde kategorize edilmektedir. Tablo 11’de elde edilen bulgular sonucunda mülteci kavramı içeren 568 yüksek lisans tezinin Social Sciences (Sosyal Bilimler) içeren ana bilim dalları ile yazıldığı ortaya konulmaktadır. Mülteci kavramının sosyal bilim-ler çalışma alanı olarak sıkça tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 12 incelendiğinde mülteci olgusu sosyal bilimlerde çalışma konusu olarak yüksek oranlarda tercih edildiği görülmüştür. Çalışma konusu olarak Uluslararası İlişkiler 176 tez ile ilk sırada yer almıştır.

Birleşmiş Milletler’in 2030 yılına kadar tamamlamayı hedeflediği 17 amaç bulunmaktadır. Bu amaçlar; 1/Yoksulluğa Son, 2/Açlığa Son, 3/ Sağlık ve Kaliteli Yaşam, 4/Nitelikli Eğitim, 5/Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, 6/Temiz Su ve Sanitasyon, 7/Erişilebilir ve Temiz Enerji, 8/İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, 9/Sanayi Yenilikçilik ve Altyapı, 10/Eşitsizliklerin Azaltılması, 11/ Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, 12/ Sorumlu Üretim ve Tüketim, 13/İklim Eylemi, 14/Sudaki Yaşam, 15/Karasal Yaşam, 16/Bariş Adalet ve Güçlü Kurumlar ve 17/Amaçlar için Ortaklıklar başlıkları ile sıralanmaktadır. Ulusal Tez Merkezi üzerinden analize dahil edilen yüksek lisans tezlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile bağlantılarının varlığı araştırılmaktadır. Tablo 13’te yazılan 970 yüksek lisans tezinin 649’unun Birleşmiş Milletler amaçlarını içermediği, hazırlanış aşamasında bu amaçların dikkate alınmadığı görülmektedir. Analize dâhil edilen 970 yüksek lisans tezinin 649’u bu amaçlardan hiçbirine karşılık gelmemektedir.

Doktora Tezlerine Dair Bulgular

Doktora tezlerin yıllara göre dağılımını içeren Tablo 14 incelendiğinde 1993–2022 yılları arası mülteci olgusunu içeren 163 tez bulunmuştur. 1993–2010 yılları arası 11 tez çalışması yapılmışken; 2010 yılı sonrası dönemde bu konudaki çalışma sayısı artmıştır. Bu artışın temel nedeni de daha önce bahsedildiği üzere uluslararası göç yolları üzerinde yer alan Türkiye’nin de içerisinde bulunduğu coğrafyanın siyasal karışıklıklar ve savaşlar ile boğuşması ve bunun sonucu olarak çevre ülkelerden gelen kitlesel göç dalgalarının akademik camia tarafından araştırılmak istenmesi etkili olmuştur.

Tablo 15 incelendiğinde tezler Türkçe, İngilizce ve diğer (Almanca) dillerinde yazıldığı ortaya konmuştur. Türkçe 127 tez ve %77,91 oranla ilk sırada yer alırken; İngilizce 34 tez ve %20,86 oranla ikinci sırada olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 16’ya göre mülteci olgusu üzerine yapılmış toplam 163 doktora çalışması arasından 58 tez %35,58 oranla 201–300 sayfa aralığında hazırlandığı tespit edilmiştir. 100 sayfa altı 16 tez (%9,82), 101–200 sayfa aralığında 37 tez (%22,70), 301–400 sayfa aralığında 26 tez (%15,95) ve 401 ve üzeri aralığında 26 tez (%15,95) olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 17’ye göre incelemeye konu edilen 155 (%95,09) teze açık erişim imkânı varken, 8 (%4,91) tezin ise erişim kısıtı mevcuttur.

Araştırma yöntemleri üzerinden bir analiz yapılmış ve özetlerin analizinin yetersiz kaldığı durumda ise teze erişim sağlanarak çalışmaların araştırma yöntemleri elde edilmiştir. Tablo 18’e bakıldığında ‘Mülteci’ olgusu içeren 108 tezin %66,26 oranla nitel bir yöntemle, 36 tezin

Tablo 11.
Yüksek Lisans Tezlerinin WUR Konu Başlıklarına göre Dağılımı

	<i>f</i>	Yüzde
Social Sciences	568	29,24
Arts and Humanities	79	4,07
Education	78	4,02
Business and Economics	68	3,51
Law	61	3,15
Psychology	54	2,78
Clinical, pre-clinical and health	44	2,27
Engineering and Technology	9	0,46
Life Sciences	8	0,41
Physical Sciences	1	0,05
TOPLAM	970	100,00

Tablo 12.*Yüksek Lisans Tezlerinin Konu Dağılımı*

	f	Yüzde
Uluslararası İlişkiler	176	18,14
Sosyoloji	132	13,61
Eğitim ve Öğretim	101	10,41
Siyasal Bilimler	98	10,10
Hukuk	67	6,91
Psikoloji	56	5,77
Kamu Yönetimi	55	5,67
Sosyal Hizmetler	42	4,33
Ekonomi	26	2,68
Gazetecilik	21	2,16
Tarih	18	1,86
İletişim Bilimleri	14	1,44
Şehircilik ve Bölge Planlama	11	1,13
Mimarlık	11	1,13
Güzel Sanatlar	9	0,93
Din	9	0,93
Felsefe	8	0,82
Hemşirelik	8	0,82
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	8	0,82
Endüstri ve Endüstri Mühendisliği	7	0,72
Radyo-Televizyon	6	0,62
Halkla İlişkiler	6	0,62
Halk Sağlığı	5	0,52
Ekonometri	4	0,41
İç Mimari ve Dekorasyon	4	0,41
Sağlık Kurumları Yönetimi	4	0,41
Demografi	4	0,41
Spor	4	0,41
Antropoloji	4	0,41
Ziraat	3	0,31
Dilbilim	3	0,31
İşletme	3	0,31
Türk Dili ve Edebiyatı	3	0,31
Coğrafya	3	0,31
Beslenme ve Diyetetik	3	0,31
Sahne ve Görüntü Sanatları	3	0,31
Sanat Tarihi	2	0,21
Maliye	2	0,21
Tespit Edilemedi	2	0,21
Peyzaj Mimarlığı	2	0,21
Mütercim-Tercümanlık	2	0,21
İngiliz Dili ve Edebiyatı	1	0,10
Müzecilik	1	0,10
Doğu Dilleri ve Edebiyatı	1	0,10
Fransız Dili ve Edebiyatı	1	0,10
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	1	0,10
Deprem Mühendisliği	1	0,10

(Continued)

Tablo 12.
Yüksek Lisans Tezlerinin Konu Dağılımı (Continued)

	f	Yüzde
Deniz Bilimleri	1	0,10
Jeodezi ve Fotogrametri	1	0,10
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	1	0,10
Çevre Mühendisliği	1	0,10
Ev Ekonomisi	1	0,10
Psikiyatri	1	0,10
Biyoloji	1	0,10
Biyokimya	1	0,10
Biyografi	1	0,10
Bilim ve Teknoloji	1	0,10
Elektrik ve Elektronik Mühendisliği	1	0,10
Arşiv	1	0,10
Halk Bilimi (Folklor)	1	0,10
Aile Planlaması	1	0,10
Adli Tıp	1	0,10
TOPLAM	970	100,00

%22,09 oran ile nicel yöntemle ve 14 tezin % 8,59 ile karma (Nicel ve nitel yöntemler karışımı) metotla oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Analize dahil edilen 5 tezin ise araştırma yöntemine dair bulgular tespit edilememiştir.

Tablo 19'da mülteci olgusuna ilişkin yapılan analizde 127 doktora tezinin örnek olay (study case) içerdiği belirlenirken, 35 tez de ise örnek olay tespit edilmemiştir. Tespit edilemeyen 5 tez ise erişim durumu engeli bulunan tezlerden oluşmaktadır.

Ulusal Tez Merkezli analizde mülteci olgusunu ele alınarak ortaya konulan çalışmalar Tablo 20'de araştırma perspektifleri Kuramsal perspektif, Göçmen perspektifli, Devlet perspektifli ve Diğer (hiçbir kritere uymayan) olarak dört ana başlık etrafında değerlendirilmiştir. Ancak ortaya konulan çalışmaların sadece bu dört perspektifte çalışmadığı içerikleri incelendiğinde ikili ve üçlü perspektiflerle de çalışmaların bulunduğu tespit edilmiştir. 163 mülteci olgusu içeren doktora tezlerinden 47 tezin ikili (Teori/Göçmen, Devlet/Teori, Devlet/Göçmen) perspektifiyle, 5 tezin üçlü (Devlet/Teori/Göçmen) perspektifle çalışıldığı ortaya konmuştur. Mülteci olgusu 48 tez ve %29,45 oranla Teori, 39 tez ve %23,93 oranla Göçmen ve 31 tez %19,02 oranla Teori/Göçmen perspektifiyle ortaya konmakta, erişim kısıtı nedeniyle 1 tezin araştırma perspektifine dair bilgilere ulaşılamamıştır.

Tablo 13.
Yüksek Lisans Tezlerinin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Uyum Dağılımı

	f	Yüzde
Kategorize Edilemiyor	649	33,42
4/Nitelikli Eğitim	114	5,88
5/Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	57	2,94
16/Bariş Adalet ve Güçlü Kurumlar	43	2,22
10/Eşitsizliklerin Azaltılması	34	1,75
8/ İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	32	1,65
11/ Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar	21	1,08
3/Sağlık ve Kaliteli Yaşam	10	0,52
2/Açlığa Son	3	0,15
9/ Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı	3	0,15
13/ İklim Eylemi	2	0,10
6/ Temiz Su ve Sanitasyon	1	0,05
14/ Sudaki Yaşam	1	0,05
TOPLAM	970	100,00

Tablo 14.
Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

	f	Yüzde
2022	14	8,59
2021	32	19,63
2020	33	20,25
2019	25	15,34
2018	17	10,43
2017	11	6,75
2016	2	1,23
2015	5	3,07
2014	7	4,29
2013	5	3,07
2011	1	0,61
2010	2	1,23
2008	1	0,61
2006	1	0,61
2005	2	1,23
1998	1	0,61
1997	1	0,61
1996	2	1,23
1993	1	0,61
TOPLAM	163	100,00

Tablo 15.
Doktora Tezlerinin Yazım Dil Tercihleri

	f	Yüzde
Türkçe	127	77,91
İngilizce	34	20,86
Diğer	2	1,23
TOPLAM	163	100,00

Tablo 16.
Doktora Tezlerinin Sayfa Aralığı

	f	Yüzde
<100	16	9,82
101–200	37	22,70
201–300	58	35,58
301–400	26	15,95
401>	26	15,95
TOPLAM	163	100,00

Tablo 17.
Doktora Tezlerinin Erişim Durumu

	f	Yüzde
Evet	155	95,09
Hayır	8	4,91
TOPLAM	163	100,00

Tablo 18.
Doktora Tezlerinin Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

	f	Yüzde
Nitel	108	66,26
Nicel	36	22,09
Karma	14	8,59
Tespit Edilemedi	5	3,07
TOPLAM	163	100,00

Tablo 19.
Doktora Tezlerinin İçerdikleri Örnek Olaya Göre Dağılımı

	f	Yüzde
Evet	127	77,91
Hayır	35	21,47
Tespit Edilemedi	1	0,61
TOPLAM	163	100,00

Tablo 20.
Doktora Tezlerinin Araştırma Perspektifine Göre Dağılımı

	f	Yüzde
Teori	48	29,45
Göçmen	39	23,93
Teori/Göçmen	31	19,02
Devlet/Teori	15	9,20
Devlet	12	7,36
Diğer	11	6,75
Devlet/Teori/Göçmen	5	3,07
Devlet/Göçmen	1	0,61
Tespit Edilemedi	1	0,61
TOPLAM	163	100,00

Tablo 21’de Ulusal Tez Merkezi’nde mülteci olgusuna yönelik yapılan inceleme sonucu araştırmaya dâhil edilen 163 tezin 135’i %82,82 oranıyla devlet üniversitelerinde kayıtlı araştırmacılar tarafından tamamlandığı tespit edilmiştir. Vakıf üniversitelerinde ise tamamlanan 28 tez (%17,18) mevcuttur.

Mülteci olgusunun üniversitelere göre çalışılma durumuna Tablo 22’ye bakıldığında ilk beş sırada Hacettepe Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi yer almıştır. Sıralamada ilk beşte yer alan üniversitelerin araştırma üniversitesi olması, göç çalışmaları ve mülteci olgusu üzerine yapılan çalışmaların nedenini açıklamaktadır. Merkez olarak sayılan İstanbul ve Ankara üniversitelerinde bu konuları çalışma oranları fazla iken; taşra sayılan yerlerdeki üniversitelerde çalışma oranları daha düşüktür.

Tablo 23’e göz önüne alındığında mülteci olgusu üzerine yapılan analizde 163 tezin 106’sı kayıtlı çalışmacılara danışmanlık eden Prof. Dr., 38 tezin kayıtlı çalışan danışmanı Doç. Dr. ve 19 teze danışmanlık eden Dr. Öğr. Üyesi ünvanları taşımaktadırlar.

Tablo 24 incelendiğinde çalışmaya dâhil edilen 163 doktora tezinin 72’si %22,15 oran ile Social Sciences (Sosyal Bilimler) ana bilim dalları üzerinden yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 21.
Doktora Tezlerinin Üniversitenin Kurumsal Yapısına Göre Dağılımı

	f	Yüzde
D	135	82,82
V	28	17,18
TOPLAM	163	100,00

Tablo 22.
Doktora Tezlerinin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımı

	f	Yüzde
Hacettepe Üniversitesi	15	9,20
Ankara Üniversitesi	14	8,59
Gazi Üniversitesi	12	7,36
İstanbul Üniversitesi	11	6,75
Marmara Üniversitesi	9	5,52
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	8	4,91
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	7	4,29
Sakarya Üniversitesi	5	3,07
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	4	2,45
Kocaeli Üniversitesi	4	2,45
Anadolu Üniversitesi	4	2,45
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	3	1,84
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3	1,84
Ege Üniversitesi	3	1,84
Atatürk Üniversitesi	3	1,84
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	3	1,84
Maltepe Üniversitesi	3	1,84
Gaziantep Üniversitesi	3	1,84
Fırat Üniversitesi	2	1,23
İnönü Üniversitesi	2	1,23
Koç Üniversitesi	2	1,23
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	1,23
Boğaziçi Üniversitesi	2	1,23
Selçuk Üniversitesi	2	1,23
Kırıkkale Üniversitesi	2	1,23
Yeditepe Üniversitesi	2	1,23
İstanbul Teknik Üniversitesi	2	1,23
Piri Reis Üniversitesi	1	0,61
Özyeğin Üniversitesi	1	0,61
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	1	0,61
İstanbul Medipol Üniversitesi	1	0,61
İstanbul Kültür Üniversitesi	1	0,61
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	0,61
Uludağ Üniversitesi	1	0,61
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1	0,61
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	0,61
Harran Üniversitesi	1	0,61
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0,61
Mersin Üniversitesi	1	0,61
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	0,61
Galatasaray Üniversitesi	1	0,61
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	0,61
Fatih Üniversitesi	1	0,61
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0,61
Erzincan Üniversitesi	1	0,61
Yalova Üniversitesi	1	0,61
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1	0,61

(Continued)

Tablo 22.
Doktora Tezlerinin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımı (Continued)

	f	Yüzde
Çukurova Üniversitesi	1	0,61
Bursa Uludağ Üniversitesi	1	0,61
Polis Akademisi	1	0,61
Beykent Üniversitesi	1	0,61
Başkent Üniversitesi	1	0,61
Atılım Üniversitesi	1	0,61
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	0,61
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	0,61
Kadir Has Üniversitesi	1	0,61
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1	0,61
Akdeniz Üniversitesi	1	0,61
TOPLAM	163	100,00

Tablo 23.
Doktora Tezlerinin Danışman Unvanına Göre Dağılımı

	f	Yüzde
PROF.DR.	106	65,03
DOÇ. DR.	38	23,31
DR. ÖĞR.ÜYESİ	19	11,66
TOPLAM	163	100,00

Tablo 24.
Doktora Tezlerinin WUR Konu Başlıklarına göre Dağılımı

	f	Yüzde
Social sciences	72	22,15
Clinical, preclinical, and health	26	8,00
Education	16	4,92
Arts and humanities	16	4,92
Law	14	4,31
Business and economics	7	2,15
Psychology	5	1,54
Engineering and technology	5	1,54
Life sciences	1	0,31
TOPLAM	163	100,00

Tablo 25 gözlemlendiğinde mülteci olgusu Eğitim ve Öğretim konusunda 18 tez ile çalışma alanında kullanılmıştır. Konu sıralamalarına bakıldığında Sosyal Bilimlerde sıklıkla çalışıldığı görülmüştür.

Tablo 26'ya göre Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan mülteci kavramı ile doğrudan bağlantılı 163 doktora tezinin 116'sının bu amaçları içermediği, tezlerin hazırlanış aşamasında bu amaçların dikkate alınmadığı görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Mülteci olgusu kapsamında YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan incelenen yüksek lisans ve doktora tezleri bibliyometrik analiz için yeterli sayıda veri sunmaktadır. 970 yüksek lisans ve 163 doktora tezine dayanarak benzerlikleri ve farklılıkları açısından aşağıdaki değerlendirmelere ulaşabilmek mümkündür.

Bibliyometrik analiz kapsamında gözlemlenen ilk benzerlik, hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımında görülmektedir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin yıllara göre dağılımı tabloları dikkate alındığında, aynı tarihli çalışmalarda artış yaşandığı

Tablo 25.
Doktora Tezlerinin Konu Dağılımı

	f	Yüzde
Eğitim ve Öğretim	18	11,04
Hukuk	16	9,82
Sosyoloji	14	8,59
Siyasal Bilimler	13	7,98
Uluslararası İlişkiler	12	7,36
Psikoloji	7	4,29
Kamu Yönetimi	7	4,29
Gazetecilik	6	3,68
Tarih	5	3,07
Halk Sağlığı	5	3,07
Sosyal Hizmetler	4	2,45
İletişim Bilimleri	4	2,45
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	4	2,45
Alman Dili ve Edebiyatı	4	2,45
Antropoloji	3	1,84
Psikiyatri	3	1,84
Enerji	2	1,23
Coğrafya	2	1,23
Bilgisayar Mühendisliği Bilimleri-Bilgisayar ve Kontrol	2	1,23
Radyoloji ve Nükleer Tıp	2	1,23
Din	2	1,23
İşletme	1	0,61
İngiliz Dili ve Edebiyatı	1	0,61
İlk ve Acil Yardım	1	0,61
Sanat Tarihi	1	0,61
Sahne ve Görüntü Sanatları	1	0,61
Hemşirelik	1	0,61
Halkla İlişkiler	1	0,61
Şehircilik ve Bölge Planlama	1	0,61
Tıbbi Biyoloji	1	0,61
Ergoterapi	1	0,61
Tespit Edilemedi	1	0,61
Endüstri ve Endüstri Mühendisliği	1	0,61
Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları	1	0,61
Ekonomi	1	0,61
Müzik	1	0,61
Doğu Dilleri ve Edebiyatı	1	0,61
Mütercim-Tercümanlık	1	0,61
Deontoloji ve Tıp Tarihi	1	0,61
Deniz Bilimleri	1	0,61
Mimarlık	1	0,61
Mikrobiyoloji	1	0,61
Maliye	1	0,61
Bilgi ve Belge Yönetimi	1	0,61
Turizm	1	0,61
Anestezi ve Reanimasyon	1	0,61
Kadın Hastalıkları ve Doğum	1	0,61
Aile Hekimliği	1	0,61
Adli Tıp	1	0,61
TOPLAM	163	100,00

Tablo 26.
Doktora Tezlerinin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Uyum Dağılımı

	f	Yüzde
Kategorize Edilemiyor	116	35,69
4/Nitelikli Eğitim	22	6,77
3/ Sağlık ve Kaliteli Yaşam	12	3,69
10/Eşitsizliklerin Azaltılması	6	1,85
5/ Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	3	0,92
16/ Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar	1	0,31
9/ Sanayi Yenilikçilik ve Altyapı	1	0,31
8/ İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme	1	0,31
TOPLAM	163	100,00

açıktır. Mülteci olgusuna dair ilk çalışmalar her iki grup için de 1990'lı yıllarda başlamıştır. Bu dönemde uluslararası siyaset açısından bir dizi savaşın yaşandığı ve mülteci olgusunun uluslararası gündemde tartışmalara konu olduğu unutulmamalıdır. Körfez, Bosna ve Kosova Savaşı 1990'lı yıllarda kitlesel göçün artmasına yol açan önemli hadiselerdir. Benzer bir biçimde 2010 yılı ve sonrası dönemde mülteci olgusu üzerine araştırmalarda artan bir eğilim olduğu ve çalışma konusu olarak tercih edildiği görülmüştür. Bölgesel ve küresel gelişmelerin bu dönem itibarıyla de araştırmacıları mülteci olgusuna yönelttiği düşünülebilir. Orta Doğu coğrafyasının istikrarsız oluşu, Arap Baharı gibi bölgeyi etkisi altına alan ayaklanmalar sonucu yerinden edilen insanların yeni ve güvenilir bir yurt arayışına girmeleri, mülteci olgusunu dikkate alan çalışmalara ivme kazandırmıştır.

Bibliyometrik analiz kapsamında bir sonraki benzerlik ise tezlere erişim noktasındadır. Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan yüksek lisans ve doktora tezlerinin büyük oranda erişime açık oldukları saptanmıştır. Yüksek lisans tezlerine %97,22 oranında, doktora tezlerine ise %95,09 oranında erişim sağlanabilmektedir. Ulaşılamayan tezlerin bazılarının kısa süreli erişime kapatıldıkları veya teknik aksaklıklar yüzünden erişimin kısıtlandığı görülmektedir.

Diğer benzerlik ise tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerinde görülmüştür. Araştırma yöntemleri açısından yüksek lisans ve doktora tezleri ağırlıklı olarak nitel çalışmalar olarak tasarlanmıştır. İncelenen 970 yüksek lisans tezinin 788 tanesi nitel, 199 tanesi nicel, 39 tanesi ise karma yöntemle hazırlanmıştır. Doktora tezlerinde ise, 163 doktora tezinin 108 tanesi nitel, 36 tanesi nicel, 14 çalışma ise karma yöntemi benimsemiştir. Fakat, 24 yüksek lisans ve 5 doktora çalışmasında araştırma yöntemine dair bir ibareye rastlanılmamıştır.

Bibliyometrik analiz kapsamında bahsedilmesi gereken başka bir benzerlik ise araştırma perspektifiyle ilgilidir. Araştırma perspektifi açısından yüksek lisans ve doktora tezleri karşılaştırıldığında mülteci olgusunun her yönüyle ele alındığı görülmektedir. İncelemeye dahil edilen yüksek lisans ve doktora tezlerinin araştırma perspektifleri analiz edildiğinde mülteci olgusunu teorik bir çerçeveye sunan çalışmaların literatürde fazlaca kullanıldığı görülmüştür. Toplamda ele alınan mülteci olgusuna dair 1133 çalışmanın, 315 tanesi teorik perspektifle hazırlanmıştır. Göçmen grup odaklı perspektif ise en fazla kullanılan ikinci yaklaşım olmuştur. Aynı zamanda çalışmaların sadece tek bir perspektifle değil aynı anda ikili perspektiflerle de çalışıldığı gözlemlenmiştir. Teori/göçmen perspektifiyle ele alınan yüksek lisans tezlerinin sayısı 152 iken, doktora tezlerinin sayısı 31'dir. Ayrıca, hazırlanan 872 tezin bir ya da birden fazla örnek olay (case study) içerdiği tespit edilmiştir.

Bibliyometrik analiz kapsamında tespit edilen diğer bir benzerlik ise tezlerin hazırlandığı üniversitelerin nitelikleri ilgilidir. Mülteci olgusu kapsamında hazırlanan yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları hem vakıf hem devlet üniversitelerine kayıtlı olan araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Yüksek lisans tezlerinin önemli bir bölümünü oluşturan üniversitelerin başında Hacettepe, Marmara, Orta Doğu Teknik, İstanbul Bilgi ve Ankara Üniversiteleri alırken; doktora tezleri ise Hacettepe, Ankara, Gazi, İstanbul ve Marmara üniversitelerinde tamamlanmıştır. En fazla çalışmanın Hacettepe Üniversitesi'nde yapıldığı bibliyometrik analiz sonucunda elde edilen başka bir bilgidir. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜGO) gibi köklü bir merkezin varlığını sürdürmesi ve etkin bir biçimde akademik faaliyetlerde bulunması, bahsi geçen üniversiteyi, diğer üniversitelerin önüne geçmesine yol açmaktadır.

Gözlemlenen son benzerlik ise ana bilim dalları (WUR) ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla (SKA) olan ilişkisi hakkındadır. Times Higher Education web sitesi, üniversitelerde bulunan ana bilim dallarını inceleyerek gruplandırmış ve sonucunda ana bilim dallarının kategorize edildiği yeni bir çalışma ortaya koymuştur. Yapılan bu çalışma esas alınarak hazırlanan ana bilim dalları karşılaştırılmasında mülteci kavramı içeren yüksek lisans ve doktora tezlerinin ağırlıklı olarak sosyal bilimler ana bilim dalları tarafından araştırma konusu olarak ortaya konduğu saptanmıştır. Analize dahil edilen 970 yüksek lisans tezinin 568'i ve 163 doktora tezinin ise 72'si bu doğrultuda hazırlanmıştır.

Mülteci olgusu ile ilgili Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan 970 yüksek lisans ve 163 doktora tezi Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına uyumları iki vaka analizi üzerinden değerlendirilerek tez grupları arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan yüksek lisans ve doktora tezleri İki Vaka Analizi üzerinden değerlendirmeye tabi tutulduğunda; yüksek lisans tezlerinin 1'den 648'e kadar değişen frekans değerlerine sahip olduğu görülürken bu frekans değerleri doktora tezlerinin için 1'den 117'ye kadar değiştiği gözlemlenmiştir. Hazırlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin amaçlara uyumları noktasında, 4/Nitelikli Eğitim, 16/Barış Adalet ve Güçlü Kurumlar, 10/Eşitsizliklerin Azaltılması ve 8/İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme başlıkları sırasıyla

yapılan araştırmalarda dikkate alınan amaçlar olmaktadır. Örneğin yüksek lisans tezleri arasında 113 tez, doktora çalışmalarında ise 22 tez nitelikli eğitim amacına uyum göstermektedir. Oransal olarak değerlendirildiğinde yüksek lisans tezlerinin %11,6'sı, doktora tezlerinin ise %13,4'ü nitelikli eğitim amaçlarıyla uyumludur. Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan yüksek lisans tezlerine bakıldığında on yedi amaç içerisinde en az üzerinde durulan hedefin 14/Sudaki Yaşam olduğu görülürken, doktora tezleri için bu durum 9/Sanayi Yenilikçilik ve Altyapı başlığını taşıyan amaç olmuştur.

Ayrıca 648 yüksek lisans ve 117 doktora tezinin ise Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları açısından herhangi bir kategori içerisinde yer almadığı tespit edilmiştir. Oransal olarak değerlendirildiğinde hazırlanan yüksek lisans tezlerinin %66,8'i, doktora tezlerinin ise %71,7'si herhangi bir amaçla ilişkilendirilmemiştir. Bu durum Türkçe literatürde hazırlanan tezlerin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları açısından oldukça eksik olduğunu, bahsi geçen amaçların yeterince araştırmacılar tarafından dikkate alınmadığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Yapılan bibliyometrik analiz kapsamında farklılıklar da bulunmuştur. Yüksek lisans ve doktora tezlerinde danışman unvanları açısından farklılıklar vardır. Yüksek lisans tezlerine danışmanlık eden doktor öğretim üyesinin oranı fazlayken, doktora tezlerine danışmanlık eden profesör unvanlı öğretim üyelerinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Diğer bir farklılık ise yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayfa sayısı dağılımlarında görülmüştür. Yüksek lisans tezlerinin sayfa sayısı dağılımı 101–200 sayfa, doktora tezlerinin ise 201–300 sayfa aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Declaration of Interests: The author declares that they have no competing interest.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Al, U., & Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19–47. [CrossRef]
- Arslan, N. (t.y.). Uluslararası alan indekslerinde göç yazınına ilişkin bibliyometrik bir analiz. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(41), 571–600. [CrossRef]
- Başkanlığı, G. İ. (t.y.-a). *Düzensiz Göç Hakkında*.
- Başkanlığı, G. İ. (t.y.-b). *Mülteci*.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/217328>
- Canatan, K. (2020). *Toplumsal değişim perspektifinden göç sosyolojisi*. Eskiyei Yayınları.
- Çelikel, A. (2017). *Yabancılar hukuku*. Beta Yayınları.
- Deniz, O. (2013). 1990 sonrasında Türkiye'ye yönelen sığınma hareketleri ve etkileri. Retrieved from http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/semp6_11.pdf, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Doğan, G. (t.y.). Bibliyometri. Retrieved from http://www.bby.hacettepe.edu.tr/akademik/guledadogan/ybom_bibliyometri-egitimi_gd-23-3-2019.pdf. Hacettepe Üniversitesi
- Er Türküresin, H. (2022). Bibliometric analysis of educational research on refugees. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 7(17), 266–307. [CrossRef]
- Gao, H., & Wang, S. (t.y.). The intellectual structure of research on rural-to-urban migrants: A bibliometric analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 08.2022. [CrossRef]
- Karakartal, H., & Sasman Kaylı, D. (2022). Mülteci kadınlara odaklanan lisansüstü tezlere genel bakış: Bibliyografik bir analiz. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(26), 421–438. [CrossRef]
- Maretti, M., Tontodimamma, A., & Biermann, P. (2019). Environmental and climate migrations: An overview of scientific literature using a bibliometric analysis. *International Review of Sociology*, 29(2), 142–158. [CrossRef]
- Meclis, K. (1951). *Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşmenin tasdiki hakkında kanun tasarısı ve dışişleri komisyonu raporu*.
- Pürselim Arning, H. S. (2018). Temel kavramlar ışığında mülteci hukukunun gelişimi. İçinde. *Uluslararası ilişkilerde göç olgular, aktörler ve politikalar* (ss. 220–226). Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım Paz. Ltd. Şti.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18, 1–13.
- Schmiz, A., Felgentreff, C., Franz, M., Paul, M., Pott, A., Räuchle, C., & Schrader, S. (2022). Cities and migration- bibliometric evidence from a spatially biased field of knowledge production. *Geographical Review*, 112(2), 267–285. [CrossRef]
- Sengupta, I. N. (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An overview. *Libri*, 42(2), 75–98. [CrossRef]
- Şirin Öner, N. A., & İhlamur Öner (2018), [Aktörler ve politikalar] (ss. 1–3). S. G. (Ed.). *Giriş: Uluslararası ilişkiler disiplininde göçün yeri içinde*. Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım Paz.
- Şimşek, D., & İcduygu, A. (2017). Uluslararası göç, politika ve güvenlik. *Toplum ve Bilim*, 140, 6–11.
- Sürdürülebilir kalkınma amaçlarını BM Türkiye'de nasıl destekliyor? (t.y.). Retrieved from <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>

- United Nations High Commission for Refugees (UNHCR) (2021). Global trends forced displacement in 2021. Retrieved from <https://www.unhcr.org/62a9d1494/global-trends-report-2021>. united nations high Commission for refugees
- Usta, S., & Ergün, G. (2020). Göç ve mülteci olgusu: Kavramsal çerçeve. *Ideastudies*, 6(24), 1063–1074.
- Üstün, M. T. (2023). Uluslararası göç ile ilgili Yök ve Ethos tez veri merkezlerinde yer alan akademik çalışmaların bibliyometrik analizi, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(24), 471–496. [\[CrossRef\]](#)
- Yılmaz, M. (1999). *Kütüphane ve bilgilibilim açısından bibliyometrinin önemi (Yaylanmamış yüksek lisans tezi)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. tez numarası erişim bulunamamaktadır.